

ROVNOVÁŽNÉ A MEZNÍ STAVY V BEZPEČNOSTI, V TECHNICE I SPOLEČENSKÝCH VĚDÁCH ČÁST II.

EQUILIBRIUM AND LIMIT STATES IN SECURITY, TECHNOLOGY AND SOCIAL SCIENCE PART II.

Roman Rak
Ingrid Matoušková

ABSTRAKT

Pro potřeby analýzy rizik a zajišťování bezpečnosti patří k významným pojmům rovnováha, rovnovážný stav, rovnovážná poloha, rovnováha sil a stabilita (nestabilita, labilita), které jsme uvedli zejména v první části příspěvku. Ve druhé části příspěvku se budeme věnovat stabilitě (ekosystému, sociální, ekonomické ...), nestabilitě jako bezpečnostnímu riziku a zejména mezním stavům podle entity, jejich vlastností, a rovněž mezním stavům v psychosociální oblasti.

Klíčová slova: analýza rizik, stabilita, nestabilita, mezní stavy, lidská psychika

JEL klasifikace: C18, C62, O22

ABSTRACT

For the purposes of risk analysis and ensuring safety, important terms are equilibrium, equilibrium position, equilibrium of forces and stability (instability, lability), which we mentioned especially in the first part of the paper. In the second part of the paper we will deal with stability (ecosystem, social, economic...), instability as a security risk and especially limit states according to the entity, their properties, as well as limit states in the psychosocial area.

Keywords: risk analysis, stability, instability, limit states, human psyche

JEL Classification: C18, C62, O22

ÚVOD

V různých obdobích našeho života se mění politická, ekonomická, sociální situace, se kterou jsme nuceni se neustále vyrovnávat, adaptovat se na ní. Rovněž tak zažíváme i změny v naší psychice, někdo více, někdo méně, deprese je epidemií 21. století. Připomeňme si jen pár problémů současné informační společnosti, v níž údajně žijeme, a které přispívají k tomu, že obecně současná celosvětová situace není zcela zřejmě stabilní. „*Informace se v ní znenáhla vynořují, aby na okamžik zasvítily jako meteor a poté rychle zapadly do všeobecného zapomnění. O tom co bývá jeden den vydáváno za věc světového významu, už druhý den nikdo neví a patrně vědět nechce*“ (Keller, 2019).

Vraťme se však k uvedeným problémům, takže příkladně: boj za svobodu šíření informací, hořící lesy na Sibiři, v Amazonii, v subsaharské Africe (důsledky pro planetu nedozírné), zvládnutí v nedohlednu. Dále můžeme vzpomenout demonstrace za klimatické změny, vývoj světové ekonomiky – pokles tempa růstu, změny na trhu práce zejména postihující mladé lidi, problémy s opatřením si bydlení, pochybnosti o rentabilitě studia, průmysl 4.0, digitalizace, další snížení sociálních jistot, rizika zadlužování, konflikty realistické i nerealistické (Coser, 1960) jak v naší společnosti, tak ve světovém měřítku – EU – USA – třetí svět, migrace, uprchlíci atd. mohli bychom pokračovat ještě dále.

Neustálou masáží masmédií si zvykáme na cokoli, protože jsme učinili zkušenost, že časem problém tak nějak vyšumí sám a přijde něco důležitějšího. Bohužel však problémy, o kterých se již tolik neinformuje, nikam nevyšuměly. A proto naše dva články k zamyšlení, či uvědomění si.

1 STABILITA (STABILITY)

Stabilita sociální – rovnovážný stav sociálního systému, kdy jeho změna má podobu postupné adaptace na změny podmínek a prostředí. Dosažení takového stavu stojí od počátku v centru zájmu sociologie. Teorie sociologie řeší problém sociální stability např. v úvahách o optimálním vztahu činitelů sociální statiky a sociální dynamiky, aplikovaná sociologie chce přispět ke zvýšení sociální stability řešením konkrétních sociálních problémů, popř. inženýrskými zásahy do oblasti sociálních vztahů.

Naléhavost zajištění sociální stability vzniká právě v moderní společnosti, která nahradila tradici, tedy vysoce účinný stabilizující faktor, potřebou neustálé inovace. Jestliže sociální stabilita tradiční společnosti měla obvykle blízko k sociální stagnaci, moderní stability nemá být dosaženo na úkor změny, nýbrž tím, že jsou vytvářeny vhodné podmínky pro regulaci průběhu změn. Otázka sociální stability, která v teoretické rovině nepředstavuje větší problém, patří k nejvážnějším problémům praktické politiky. Zatímco totalitní systémy zajišťují sociální stabilitu umrtvením občanské společnosti, demokratické společnosti vykupují do značné míry svoji sociální stabilitu nadměrným konzumem dostupným většině populace, vedoucím k negativním jevům, jako je třeba i drogová kriminalita apod. (Kopencová, 2015)

1. 2 STABILITA EKOSYSTÉMU (STABILITY OF THE EKOSYSTEM)

Stabilita změně některých jeho vlastností – alespoň na původní vývojovou trajektorii (resilience). Nepůsobí-li rušivý vliv, pak se stabilní ekosystém buď nemění, resp. mění jen velmi málo (konstantnost), nebo jsou jeho změny přibližně pravidelné (cykličnost). Nejtypičtěji se stabilita ekologická projevuje ekologickou rovnováhou (Sociologická encyklopedie, 2018). ekosystému - schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat své podstatné struktury a funkce. Tato schopnost

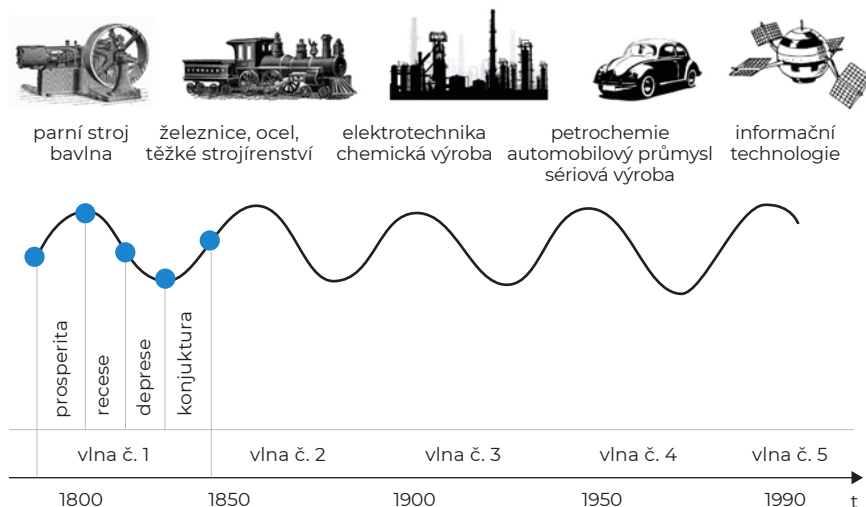
se projevuje buď tím, že změny v ekosystému, vyvolané rušivým vlivem, jsou relativně velmi malé (rezistence), anebo tím, že po odeznění rušivého vlivu se ekosystém buď spontánně vrací do výchozího stavu, nebo – dojde-li k trvalé

1.3 STABILITA EKONOMICKÁ (ECONOMIC STABILITY)

Stabilita ekonomická - stav vyjadřující existenci předpokladů, za nichž po každém vnějším narušení ekonomické rovnováhy dochází k jejímu obnovení buď v původní podobě, anebo

v podobě nové rovnováhy. Jestliže jakékoli velké vychýlení z rovnováhy vyvolá síly, které vrátí systém do rovnovážného stavu, mluví se o globální stabilitě. V případě menších odchylek jde o lokální stabilitu (<https://leporelo.info/ekonomicka-stabilita>, 2019).

Obř. 1» Světová ekonomika - vývoj v hospodářských cyklech.

Zdroj: Kondratievův cyklus, upraveno, 2019.

Světová ekonomika se vyvíjí v hospodářských cyklech. Pravidelně, periodicky se mění fáze prosperity, recese, deprese a konjunktury. Kondratievův cyklus se mění průměrně v padesátiletých periodách. Podobných cyklů je v ekonomice více, liší se autor od autora zejména v definici, objasňující příčiny prosperity – v posledních 200 letech to byly vynálezy v oblasti techniky, které podnítily poptávku obyvatelstva po novém zboží, jež se vyrábělo ve velkých sériích. Periody stability a lability se cyklicky střídají.

Pod pojmem ekonomické stability chápeme stálý růst reálného hrubého národního produktu, cenovou stabilitu a udržování nezaměstnanosti na úrovni přirozené nezaměstnanosti. To znamená, že produkt by měl růst rovnoměrně a takovým tempem, aby se zajistila cenová stabilita a dostatečná zaměstnanost.

1.4 STABILITA FINANČNÍ (STABILITY FINANCIAL)

Stabilita finanční neboli stabilita finančního systému je stav finančních trhů v ekonomice, který brání vzniku systémového rizika, tj. rizika, že poskytování nezbytných finančních produktů a služeb finančním systémem bude narušeno do té míry, že to může významně ovlivnit hospodářský růst a blahobyt. Vznik možných systémových rizik ve finančním systému je řešen prostřednictvím makroobezřetnostních politik, jejichž cílem je právě zachování finanční stability.

Česká národní banka definuje finanční stabilitu jako situaci, kdy finanční systém plní své funkce bez závažných poruch a nežádoucích důsledků pro současný i budoucí vývoj ekonomiky jako celku a zároveň vykazuje vysokou míru odolnosti vůči šokům (<https://referaty.aktuality.sk/ekonomicka-nerovnovaha-a-stabilita/referat-5142>, 2019).

2 NESTABILITA JAKO BEZPEČNOSTNÍ HROZBA (INSTABILITY AS A SECURITY RISK)

Každá skutečnost, činnost, děj nebo jev, které probíhají v přírodě, ve společnosti, v ekonomice, v technologických procesech apod. stabilním způsobem, se mohou zpravidla kdykoliv změnou vnějších nebo vnitřních podmínek stát nestabilními (labilními), rizikovými a pro subjekty nekontrolovatelnými s reálnou možností způsobit člověku, skupinám obyvatelstva, institucím, firmám, společnosti či státu škody nebo újmy; ztráty.

Pokud však člověk pochopí příčiny změn v objektech, systémech či probíhajících procesech, pokud je schopný včas odhalit jejich příznaky, může hledat cesty eliminace nebo minimalizace hrozeb (nebezpečí), cesty snižování rizik vzniku bezpečnostních událostí, krizových jevů; eliminovat tyto negativní jevy ještě před jejich působením na objekty, systémy či procesy. Odhalování a průběžné monitorování parametrů, které se stávají krizovými faktory pro danou skutečnost, umožňuje zabránit negativním dopadům a dosáhnout zodpovídající úroveň bezpečnosti (Šimák, 2015, upraveno).

3 MEZNÍ STAVY (BOUNDARY STATES)

Pojem mezní stav je nadoborový pojem, který můžeme aplikovat v různých oborech lidské činnosti (včetně bezpečnosti), na různé entity - na artefakty vytvořené člověkem, nebo na živé či neživé „produkty“ vývoje naší planety Země. Obecně je mezní stav časový okamžik, kdy dochází k zásadnímu narušení entity (objektu, procesu či systému), v důsledku které dochází ke ztrátě původní funkčnosti entity. Mezní stavy jsou aplikovatelné na člověka, společnost, výrobky a produkty, na technické, přírodní či společenské entity, na morálku apod. (Felcan, 2018).

Znalost existence problematiky mezních stavů je velmi významná i v bezpečnosti. V procesech analýzy rizik a při návrhu protiopatření pracujeme s různými entitami (objekty, procesy, systémy). Obvykle při analýzách vycházíme ze standardních, případně přechodových stavů těchto entit, kdy nehrozí žádné reálné hrozby; entity jsou dlouhodobě v rovnovážném, stabilním stavu. Mnohdy si neuvědomujeme mezní stavy analyzovaných entit, které v okamžiku jejich naplnění zcela změní vlastnosti, chování a funkčnost. Nastává situace, kdy nedokážeme zajistit bezpečnost na požadované úrovni, protože se entita zásadním způsobem v důsledku svého mezního stavu změnila; přestala plnit svou původně zamýšlenou funkci, činnost.

3.1 MEZNÍ STAVY PODLE TYPU ENTITY

Mezní stavy, podle typu entity, na niž nastávají, můžeme dělit na (Janíček, 2007, doplněno, rozšířeno):

- **Mezní stavy v technice** nastávají u technických objektů, jsou to tedy mezní stavy technických objektů. Důvody, vyřazení technického objektu z funkce lze členit na technické (příčiny interní; odpovídají technické mezní stavu) a technicko-environmentální (příčiny externí, odpovídají technicko-environmentální stavu).
- **Mezní stavy přírody (těž ekologické, environmentální mezní stavy).** Tyto mezní stavy nastávají u přírodních objektů. Ekologické mezní stavy mohou nastávat na různě velkých lokalitách. Mohou mít charakter lokální, velkoplošný či globální. Mohou být způsobeny nevhodnými zásahy člověka do přírody (např. melioračními, chemizací – hnojením, přípravky proti nežádoucí flóře a fauně, stavebními úpravami – přehradami, dálnici

ce, toxickými skládkami), nevhodným působením technických objektů na přírodu (exhalace, znečišťování ovzduší, půdy a vod. Příčinou může být i samostatná příroda – tornáda, zemětřesení, tsunami, záplavy; vesmír – srážky s vesmírnými tělesy atd.

- **Mezní stavy jedince.** Objektem je v tomto případě člověk, kterého můžeme charakterizovat jeho materiálním tělem, psychickými procesy a interakcemi se svým okolím, tedy s lidmi, jimi vytvořenými artefakty, přírodou a vesmírem. Osobnostní mezní stavy můžeme členit podle příčin, které je způsobují, a to:
  - **v člověku samotném** – patří sem například zdravotní mezní stavy, jež souvisejí s tělesnými a duševními nemocemi; etické mezní stavy, které souvisí s jednáním člověka - interakcemi k ostatním lidem, psychické mezní stavy různé typy krizí, stres, burnout syndrom, atd.;
  - **v okolí příslušného člověka** – sem patří mezní stavy související s těmito faktory např. pracovní proces, nehody, konflikty v zaměstnání, rodině, společenských či politických organizacích, sportovních, zájmových klubech atd.
- **Mezní stavy ekonomické.** V prostředí ekonomiky je možné nalézt celou řadu entit (objektů, procesů, systémů) které za specifických podmínek dosahují svých mezních stavů; ve větší či menší míře ohrožujících ekonomickou bezpečnost (jedinců, institucí, firem, bank, pojišťoven, leasingových společností, jednotlivých průmyslových odvětví, trhů, až po bezpečnost státu, státních útvarů či společenství). Ke sledovaným systémovým veličinám ekonomického (parametrům) charakteru patří např. ukazatele, jako jsou výšky dluhů, půjček, úvěrů, hypoték, kredibilita, schopnost splácet úvěry, inflace, nezaměstnanost, kupní síla obyvatelstva, kurzy lokálních a světových měn, produktivita apod. Mezními ekonomickými stavy jsou pak např. platební neschopnost, sekundární platební neschopnost, osobní, firemní, státní bankrot, vymáhání dluhů apod.
- **Mezní stavy společenské, profesionální (společenské, profesionální mezní stavy).**

K nejrozšířenějšímu společenskému meznímu stavu patří revoluce. Jsou to kvalitativní mezní stavy charakterizované tím, že určitý společenský

řád nemůže (nechce) dále plnit svou funkci. Podnět k revoluci obvykle nepřichází „ze shora“, od vládnoucích, mocenských skupin, které se jej snaží udržet. Zdrojem revoluce je dlouhodobá nespokojenost velké části obyvatelstva. Podnět přichází „ze zdola“, „utlačovaní“ už nechtějí takto dál pokračovat. Ne ve všech případech musí dojít k revoluci. Nespokojenost se současným stavem v demokratických společnostech ovlivňuje politiku, volby do různých zastupitelských orgánů, stávky na různých úrovních, veřejné protesty atd., což patří k evolučním procesům (nikoliv tedy k revolučním).

- **Mezní stavy morálky** – patří sem především stav morálky a s ní související mezní stavy terorizmu, násilných náboženských expanzí atd.

3.2 ČLENĚNÍ MEZNÍCH STAVŮ PODLE JEJICH VLASTNOSTÍ

Mezních stavů se u různých objektů může celkově vyskytovat velmi mnoho, a proto je můžeme např. dělit (Janíček, 2007):

- Podle charakteru změn stavových veličin
  - **Kvalitativní mezní stavy** – mezní stav nastane tehdy, jestliže hodnota (kvantita) některého ze stavových parametrů se stane pro funkci objektu nepřípustná.
  - **Kvantitativní mezní stavy** – mezní stav nastane tehdy, jestliže se změně kvalita některého ze stavových parametrů tak, že neumožňuje funkci objektu.
- Podle časového průběhu jejich vzniku
  - **Okamžité mezní stavy** – vznik mezního stavu závisí pouze na okamžitých hodnotách stavových parametrů, které určují vznik mezního stavu.
  - **Kumulativní mezní stavy** – vznik mezního stavu závisí na kumulaci (hromadění) změn ve vlastnostech struktury objektu v procesu postupného působení a ovlivňování objektu z jeho okolí. Nezávisí tedy na okamžitých hodnotách parametru tohoto působení a ovlivňování, ale na jejich časovém průběhu.
- Podle možné následnosti mezních stavů
  - **Vylučující se (disjunktivní) mezní stavy** – dva mezní stavy jsou ozna-

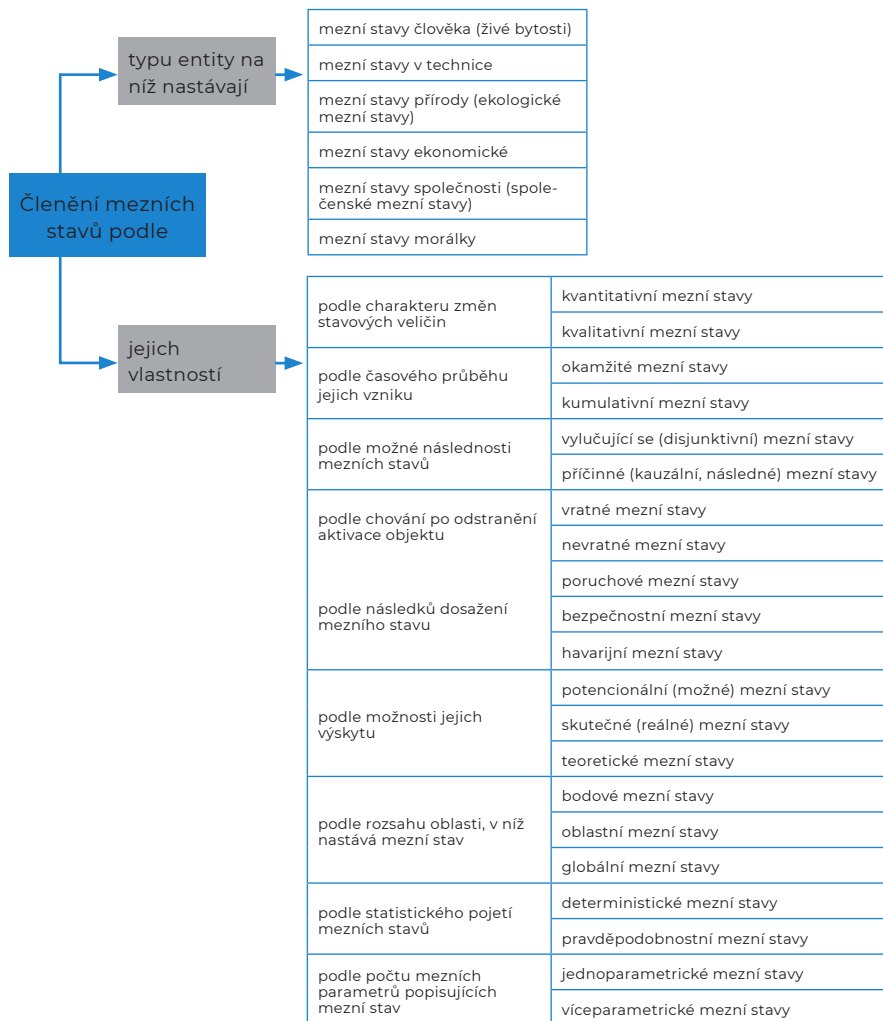

čovány jako „vylučující se“, může-li vzniknout pouze jeden z nich, takže druhý je pak stavem nedosažitelným (tedy nebude následovat);

- **Příčinné (kauzální, následné) mezní stavy** – dva mezní stavy se označují jako kauzální tehdy, jestliže vznik jednoho mezního stavu vytváří podmínky pro možný vznik druhého mezního stavu.
- Podle chování po odstranění aktivace objektu
  - **Vratné mezní stavy** – po odstranění aktivace objektu vyvolávají mezní stav, jeho důsledky odezní.
  - **Nevratné mezní stavy** – následky dosažení mezního stavu zůstávají i po odstranění aktivací na objekt.
- Podle charakteru následků dosažení mezního stavu
  - **Poruchové mezní stavy** – dosažení mezního stavu způsobí poruchu, v důsledku níž sice objekt není schopen plnit svou funkci, ovšem po odstranění poruchy je objekt opět provozuschopný, se svou plnou, původní funkčností.
  - **Bezpečnostní mezní stavy** – souvisejí s bezpečností objektu. Dosažení mezního stavu způsobí destrukci součásti, která je součástí ochranného zařízení před vznikem havarijních stavů. Destrukce této „ochranné součásti“ ochrání objekt před vznikem jiných, mezních stavů.
  - **Havarijní mezní stavy** – souvisejí s havárií objektu. Dosažení mezního stavu vede k destrukci objektu.
- Podle možnosti jejich výskytu
- Podle rozsahu oblasti, v níž nastává mezní stav
- Podle statistického pojetí mezních stavů
  - **Deterministické mezní stavy** – charakteristiky mezních stavů (mezní plochy) i charakteristiky spolehlivosti jsou určeny jednoznačně (kvantifikátor je určen jednou hodnotou).
  - **Deterministické (stochaistické) mezní stavy** – charakteristiky mezních stavů (mezní plochy) i charakteristiky spolehlivosti nejsou určeny jednoznačně (parametr je intervalové číslo).
- Podle počtu mezních parametrů popisujících mezní stav
  - **Jednoparametrické mezní stavy** – mezní podmínka obsahuje pouze jeden mezní parametr. (např. varování o nezaplacení splátky hypotéky

- přijde v okamžiku, kdy uplyne doba 10 dní po termínu splátky.)
- **Víceparametrické mezní stavy** – mezní podmínka obsahuje více než jeden mezní parametr (např. voda začíná vřít při 100° C a při tlaku 1 atm).

Obr. 2» Pohled na základní členění mezních stavů v podobě tzv. myšlenkové mapy.

Zdroj: vlastní úprava, 2019.

4 MEZNÍ STAVY LIDSKÉ PSYCHIKY

Přírodní katastrofy, teroristické útoky, průmyslové havárie, hromadné dopravní nehody, epidemie, požáry značného rozsahu, ale i „pouhé“ fámy, šeptanda, rodinné či osobní tragédie a neštěstí jsou situace či události, v nichž dochází k ohrožení základních potřeb a hodnot lidí.

Pocity vlastní nedostatečné připravenosti zvládnout nároky vzniklé situace vyvolávají v psychice lidí negativní prožitky, ovlivňují jejich jednání a reakce. Aktualizují potřebu bránit se, minimalizovat působení negativních faktorů, zmírnit následky, objevují se tendence k agresivním, panickým či únikovým reakcím.

Předpokladem účinného předcházení vzniku situací ohrožení jejich optimálního řešení (kdy k ohrožení již došlo), a následného vyrovnávání se s následky události či situace v psychice účastníků, je porozumění jejich psychologické podstatě, prožitkům a jednání účastníků těchto situací.

Pro mezní stavy je příznačné, že:

- v důsledku jejich existence dochází k reálnému či potenciálnímu ohrožení základních lidských potřeb a hodnot (k poškození zdraví, ztrátě životů či značným materiálními škodám);
- vznikají převážně neočekávaně;
- intenzitou a rozsahem svého působení překračují běžnou lidskou zkušenost;
- vyvolávají v psychice účastníků extrémní až hraniční psychickou zátěž, která se promítá do jejich prožívání, chování, reakcí (snižuje se schopnost reálného vnímání a hodnocení, vznikají tendence k reaktivnímu chování);
- po jejich ukončení přetrvávají dlouhodobě v psychice všech zúčastněných negativní pocity a stavy (bezmocnosti, ohrožení, ztráty jistoty, bezpečí).

Prožívání a chování účastníků situace ohrožení má svoji specifickou dynamiku a podobu. Ta je podmíněna především:

- charakterem události či situace, vyvolávající pocit ohrožení (její očekávanost, rozsahem, následky);
- množstvím osob přímo či nepřímo ohrožených vzniklou událostí či situací.

ací, jejich chováním a projevy a jejich vzájemnými vazbami mezi účastníky situace (jedná-li se o dav, ad hoc existující skupinu, organizovanou skupinu či jednotlivce);

- informacemi, které jedinec v situaci ohrožení má a z jakých zdrojů (získané bezprostředním vnímáním a prožíváním situace, z ústního podání, z oficiálních zdrojů);
- způsobem, jakým se jev či událost dotýká základních potřeb a hodnot lidí – účastníků této situace a aktuální rolí jedince či skupiny v situaci. Jedná se především o osoby přímo postižené vzniklou situací (oběti), osoby přítomné v situaci (ne přímo postižené) a osoby odstraňující následky vzniklé situace, a to v roli řídící (koordinační) nebo výkonné (záchranáři, členové HZS, policisté, zdravotnický personál). Zvláštní kategorii osob, jichž se situace ohrožení a její důsledky dotýkají „zprostředkovaně“, jsou příbuzní obětí (příp. příbuzní osob přítomných v situaci);
- pocitem vlastní připravenosti – nepřipravenosti jedince existující situaci zvládnout;
- intenzitou (stupněm) psychické zátěže, kterou jedinec v situaci ohrožení prožívá (Spurný, Matoušková, 2007).

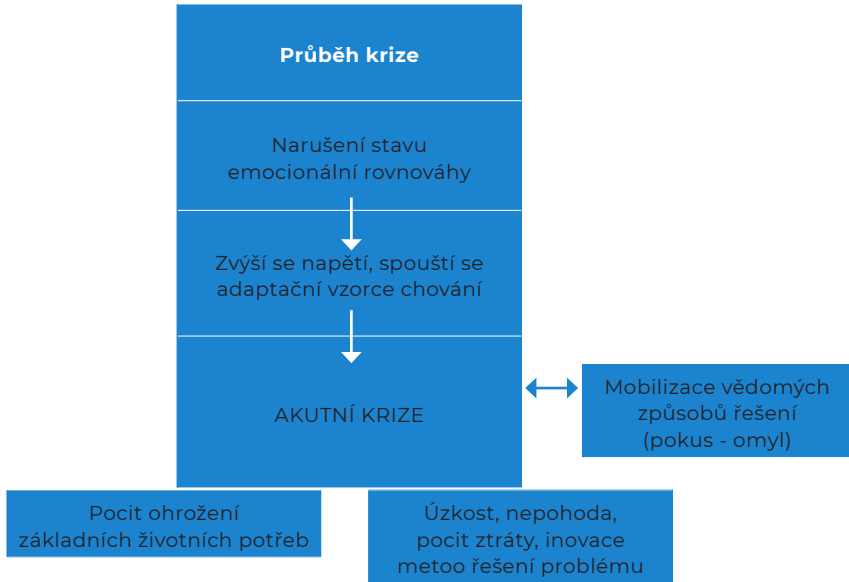
Je nemožné se věnovat všem druhům mezních stavů v lidské psychice, a proto se zaměříme pouze na krize v lidském životě.

V psychosociální oblasti je krize definována jako důsledek střetu s překážkou, kterou nejsme vlastními silami, vlastními vyrovnávacími strategiemi či za pomoci cizích lidí zvládnout v přijatelném čase a navyklym způsobem (Vymětal, 1995). Nicméně můžeme říct, že Krizí je taková situace, kterou za krizi považujeme.

Typy krizí:

- situační – problémové situace zvenčí, akutní epizody;
- přechodové (tranzitorní) – očekávané, vyvolané změnou;
- traumatické – závažné životní události;
- vývojové (vztahové) – nevyřešené vývojové úkoly;
- psychopatologické – související se zvýšenou zranitelností jedince;
- neodkladné krizové stavy – vyvolané psychiatrickým stavem, ztráta kontroly.

Obr. 3» Náhled na průběh krize.

Zdroj: vlastní úprava, 2019.

Narušení emocionální rovnováhy - ojedinělou událostí nebo kumulací menších událostí. Porucha rovnováhy je těžká, časově ohraničená a neovladatelná dosavadními regulačními mechanismy.

ZÁVĚR

Stabilita jako vlastnost procesu, objektu, soustavy, systému, určitého uspořádaného nebo volně sdruženého společenství lidí je důležitá jak pro společnost, její bezpečnost i fungování jednotlivých systémů, tak pro každého jedince, pro jeho psychosociální rozvoj. Bohužel žijeme v době, kdy erupce přicházejí z různých oblastí a my, i jako jednotlivci se na ně musíme dnes a denně adaptovat, přizpůsobovat se jim, ačkoliv si to mnohdy ani neuvědomujeme. Nicméně se domníváme, že je potřeba náhledu resp. nadhledu na dané události, které byly uvedeny v obou částech našeho článku a k tomu je potřeba i v poslední době hodně skloňovaného pojmu, a to je „kritické myšlení“. Nehledě na ujednocení pojmů pro daná vědní odvětví, ať již je využívají odborníci či masmédiá.

ZDROJE

- BRUNOVA, M., & RAK, R. (2019). Forensics characteristics of vehicle theft. In Porada V. et al: *Criminalistics. Forensics science and cyber aspects*. Plzen: Aleš Čenek, pp. 1015-1023. ISBN 978-80-7380-741-2.
- EICHLER, J. (2009). *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 328 s., ISBN 978-80-7367-540-0.
- Ekonomická nerovnováha a stabilita, [online]. [cit. 2019-06-08]. Dostupné z: <http://referaty.aktuality.sk/ekonomicka-nerovnovaha-a-stabilita/referat-5142>.
- FELCAN, M. (2016). Problematika verejného poriadku ako jedna z najvýznamnejších oblastí výkonu verejnej správy. In: *Aktuálne problémy vo verejnej správe EÚ*. Kristína Králiková, Mária Sabayová a kol. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, s. 41-60, ISBN 978-80-8054-712-7.
- KELLER, Jan. Komentáře, publicistika. In: *Právo, průběžně*. 2019. ISSN 1211-2119.
- KOLITSCHOVA, P., KERBIC, J., RAK, R. (2018). *Forensic and technical aspects of vehicle identification labels*. 11th International Scientific and Technical Conference on Automotive Safety, Casta Papernicka, Slovakia, Apr 18-20, 2018, Web of Science Access Number: 000435296000046, 2018-07-09, 345 E 47th ST, New York, USA, IDS Number: BK3OJ, ISBN 978-1-5386-4578-9.
- KOPENCOVÁ, D. (2015). Kriminálna mládež – vybrané prípady z praxe. In: *III. kriminologické dny*, Stanislava Hoferková, Tereza Raszková (eds.), vědecká konference. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, s. 33-46. ISBN 978-80-7435-572-1.
- PAVLICA, K. et al (2015). *Vyvážený leadership. Dynamická rovnováha manažerských dovedností*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-289-5.
- PAVLICA, Karel (2008). *Praktická psychologie*. Mladá Boleslav: ŠAVŠ.
- RAK, R., & KOLITSCHOVÁ, P. (2019), Bezpečnost a bezpečí – základní pojmy a jejich vnímání. In: *Sborník z 14. Mezinárodního sympózia Security Bratislava ze dne 14. 3. 2019*, Bratislava, 2019, 212 s., ISBN 978-80-8054-795-0, s. 28-40.
- RAK, R., KOPENCOVÁ, D., FELCAN, M. (2019), Objekty a systémy – základní analytické prvky bezpečnosti. In: *Sborník z 14. Mezinárodního sympózia Security Bratislava ze dne 14. 3. 2019*, Bratislava, 2019, 212 s., ISBN 978-80-8054-795-0, s. 41-55.

ROUBAL, O. (2017). *Sociology of Branding: "Just do it" in the "No Limits" World*. Communication Today, FMK UCM Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metóda, year. 8, No. 1, pp. 40-52. ISSN 1338-130X.

ROUBAL, O. (2019). The duality of hedonism in the ambivalent world of polarities. In: *European Journal of Science and Theology*. Iasi: Technical University of Iasi, 2019, Year 15, No. 1, pp. 203-213. ISSN 1841-0464.

Sociologická encyklopedie, termín Stabilita ekologická, [online]. [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/>. Sociologická encyklopedie je otevřenou informační bází pro všechny zájemce o sociologii a sociologické poznání, garantovanou Sociologickým ústavem AV ČR. Vznikla v rámci programu Strategie AV21 Akademie věd ČR.

ŠIMÁK, L. (2015). *Krizový manažment vo verejnej správe*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, 259 s., ISBN 978-80-554-1165-1.

VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. (2002). *Krizová intervence*. Praha: Portál, 543 s. ISBN 80-7178-696-98.

Prof. Ing. Roman Rak, PhD.

Vysoká škola finanční a správní, Katedra Kriminalistiky a forenzních disciplín,
T.G. Masaryka 3, 360 01 Karlovy Vary
Email: rak.roman@seznam.cz

PhDr. Mgr. Ingrid Matoušková, Ph.D.

Škoda Auto Vysoká škola, o.p.s, Katedra řízení lidských zdrojů,
Na Karmeli 1457, 293 01 Mladá Boleslav
Email: ingrid.matouskova@skoda-auto.cz